

Meer vogels in Rotterdam

Initiatiefnotitie

Judith Bokhove, Fractie GroenLinks Rotterdam, april 2012

Inleiding

Stadsvogelsoorten hebben het de laatste jaren steeds moeilijker. Het aantal huismussen is in korte tijd gehalveerd en de kuifleeuwerik en slechtvalk zijn zelfs bijna uitgestorven. GroenLinks wil de stadsvogel een handje helpen bij haar overlevingsstrijd, met 45 eenvoudige en vrijwel budgetneutrale voorstellen die de stad ook aantrekkelijker maken voor andere diersoorten en voor onze inwoners.

Veel vogelsoorten gedijen simpelweg beter in de stad dan op het platteland. Dit geldt voor bekende soorten zoals de huismus, gierzwaluw, scholekster, merel en wilde eend. Maar ook minder bekende soorten als putter, zanglijster, visdief, kuifleeuwerik en zwarte roodstaart vinden in de stedelijke omgeving onderdak. Zelfs op plaatsen waar je het niet verwacht blijken vogelsoorten onverwacht op te duiken. De kneu doet het in Rotterdam bijvoorbeeld goed vanwege het hoge, ruige gras tussen de terminals. In deze notitie doen wij voorstellen om nog meer stadsvogels aan te trekken én hen te behouden.

Groenbeheer

Een vogelvriendelijke stad begint met voldoende en gevarieerd groen. Vogels vinden tussen het groen insecten, muisjes en bessen om te eten, maar ook beschutting en veiligheid. Veel soorten nestelen in struiken en in bomen. Een vogelvriendelijke stad biedt zowel voldoende nestplekken als veiligheid en voedsel.

1. Plaats heggen in plaats van hekken

Huismussen willen snel dekking kunnen zoeken als gevaar dreigt van bijvoorbeeld roofvogels of katten. Het verdwijnen van heggen en hagen is daarom een belangrijke oorzaak voor de forse afname van het aantal mussen in de afgelopen jaren. Naast de huismus voelen ook de roodborst en de heggenmus zich behaaglijk in een heggenrijke stad. GroenLinks stelt daarom voor om bij de plaatsing van nieuwe hekwerken in de bebouwde kom in plaats van een hek een heg te plaatsen. Als diverse haagsoorten in één heg worden aangeplant, neemt de diversiteit aan diersoorten nog verder toe. Een heg houdt zichzelf in stand en gaat langer mee dan een hekwerk of schutting.

2. Voeg struiken toe aan groenstroken

Veel kleinere stadsvogelsoorten houden van struiken. Ze vinden daar voedsel, zoals besjes en insecten, en de vogeltjes kunnen zich in het struikgewas goed verbergen voor vijandige soorten. Een stadsvogelsoort als de braamsluiper broedt zelfs in struiken. Dichte onderbegroeiing biedt ook andere diersoorten onderdak, zoals de egel en de spitsmuis. De spitsmuis eet larven, pisbedden, slakken, wormen, maar ook kleine gewervelde dieren als hagedissen en zelfs jonge huismuizen, en helpt op haar beurt de uil aan voedsel; een vogel die ook een plek verdient in de stadsnatuur. Rijke groenstroken langs drukke verkeerswegen leiden nogal eens tot verkeersslachtoffers onder vogels, bijen en diertjes, maar op rustiger plekken in de Rotterdamse wijken kunnen de veelal fantasievolle groenstroken zonder veel extra kosten juist wel worden verrijkt met onderhoudsarm struikgewas. GroenLinks stelt daarom voor om bij groot onderhoud aan groenstroken (en bij herinrichting) struikgewas toe te voegen.

3. Gebruik trambanen als eetlokaal

De openbare ruimte in Rotterdam is vrijwel overal bestraat en dat is ongunstig voor vogels. Op plekken waar minder intensief verkeer is, zoals op trambanen, wil GroenLinks daarom bij herinrichtingen de bestrating en asfaltplakken zoveel als mogelijk vervangen door halfopen bestrating met daartussen planten als weegbree, vetvuur, herderstasje, vogelmuur en kruiskruid. Dit groen is onderhoudsvrij, niet duurder dan bestrating en kan tegen 'betreding'. Het zorgt voor eetbare zaden en trekt insecten aan, waarvan vogels profiteren. Op plekken waar trambanen nu al groen zijn, bestaat de vegetatie nu vaak uit gras. Door een geschikt zaadmengsel te gebruiken kan één hectare trambaan voor slechts vijftig euro worden omgetoverd in een eetlokaal voor stadsvogels.

4. Stimuleer aanplant in boomcirkels

De meeste boomcirkels in Rotterdam zijn kaal en zanderig. Gebrek aan lage begroeiing maakt de boom zelf ook onaantrekkelijk als broedplek. Veel vogelsoorten nestelen namelijk in bomen, maar zoeken in de directe omgeving laag bij de grond hun voedsel en veiligheid. Andere soorten doen het juist andersom en broeden laag bij de grond. Rotterdam ontwikkelt daarom een stimuleringsfonds voor bewoners die boomcirkels willen beplanten. In het kader van wijkplannen neemt de gemeente de beplanting van boomcirkels mee en kiest ze bewust in welke straten gemeentelijke aanplant van onderhoudsarme inheemse aanplant de kansen voor vogels kan vergroten.

5. Verdubbel omvang boomcirkels

Rotterdam kiest nu vaak voor krap bemeten boomcirkels, ook op plekken waar voldoende ruimte. GroenLinks wil daarom dat het minimum aantal vierkante meters van boomcirkels verdubbelt ten opzichte van nu. De besparing op straatverharding kan worden gebruikt voor aanplant. Kleine zangvogels profiteren van zo'n inheems mini-ecosysteem met zaden, besjes en insecten. Regenwater kan makkelijker in de ondergrond zakken en dat bespaart kosten voor waterberging en zuivering. Op plekken waar het passen en meten is in de openbare ruimte, kan de boomcirkel half verhard worden aangelegd met roosters of halfopen bestrating aan de randen. Op die manier ontstaat dubbel ruimtegebruik voor natuur, voetgangers en/of parkeren.

6. Leg natuurlijke oevers aan

Een harde grens tussen land en water heeft vogels niets te bieden. Samen met het Hoogheemraadschap werkt Rotterdam nu al op verschillende plekken aan natuurlijke oevers. Dat is niet alleen goed voor de waterkwaliteit en het aantal planten, insecten- en amfibieën langs de waterrand, maar ook voor watervogels als waterhoen, karekiet, grasmus, fuut en de bedreigde rietzanger. Ook minder kritische en veelvoorkomende soorten als de meerkoet en wilde eend profiteren ervan. Zelfs zwaluwen vinden voedsel in een natuurlijke oeverrand en doen graag een dutje op rietstengels. GroenLinks stelt voor om bij vervanging van beschoeiing direct te kiezen voor natuurlijke aflopende oevers, op plekken waar daarvoor ruimte is.

7. Experimenteer met drijfoevers

Een drijfoever is een vlot met inheemse plantensoorten als gele lis, moerasvergeet-mij-nietjes en wilgenroosjes erop. Een drijfoever is onderhoudsarm, kan gemakkelijk verplaatst worden, is ideaal voor rustige vaarten en bredere sloten, zuivert water, biedt vissen een plek om eieren af te zetten (op de plantenwortels on-

der het wateroppervlak) en biedt bovenal een nestplaats aan watervogels. Drijf-oevers zijn geankerd aan een paal en zijn onderhoudsarm. GroenLinks stelt voor om vloten in eerste instantie neer te leggen op plekken met een actieve bewonersvereniging, zoals aan de Essenburgsingel. De bewoners kunnen dan klein onderhoud uitvoeren (verwijderen van zwerfafval). Als de drijfvoevers nieuwe vogelsoorten aantrekken kan op die plek alsnog een natuurlijke oever worden aangelegd. Daarna kan het vlot op een andere plek dienen als 'lokgroen' voor watervogels.

8. Maak een takkenril van snoeihout

Bij groot groenonderhoud in parken wordt snoeiafval vaak versnipperd en afgevoerd. Dat is zonde, want van takken en dunne stammen kunnen groenwerkers in een handomdraai een takkenril maken. Een ril is een houtwal met palen in de grond met daartussen horizontaal het snoeihout. In zo'n houtwal voelen roodborst, winterkoning en heggenmus zich thuis. Ook salamanders, vlinders, de ringslang, egels en andere kleine dieren wonen in een takkenril. Eenmaal aangelegd kan de houtwal steeds worden aangevuld met nieuw snoeiafval.

9. Kies voor wilde bermen

Grasmaaien kost niet alleen geld, maar zorgt ook voor eenzijdig en voedselarm groen in de stad. Daarom wil GroenLinks dat Rotterdam vaker kiest voor wilde bermen met langdurig bloeiende planten. Het gazongras moet daarvoor eenmalig worden verwijderd en er moet één keer een zaadmengsel worden uitgestrooid. Daarna is maaien en ander onderhoud niet meer nodig. Wilde bermen bieden niet alleen voedsel voor vogels en insecten, maar zien er bovendien fleurig en mooi uit. En de gemeente houdt het budget voor maaien van saaie grasmatten in de zak voor nuttige zaken.

10. Zorg voor een gevarieerd bomenbestand

In Rotterdam is de plataan oververtegenwoordigd. Jammer, want de meeste vogelsoorten mijden deze boomsoort. Op platanen komen bijvoorbeeld maar drie insecten voor, tegen 700 insectensoorten op een eik, dus des te meer reden om in de omgeving van platanen te zorgen voor struiken en ander groen. Rotterdam ziet bij toekomstige aanplant van bomen toe op voldoende diversiteit en kiest wat GroenLinks betreft vaker voor fruitbomen. Een zoete kers trekt bijvoorbeeld de appelvink aan, maar levert ook plukfruit op voor inwoners.

11. Neem geveltuinen op in de servicekosten

Rotterdam heeft veel stenige straten. Soms leggen bewoners zelf óf met hulp van de deelgemeente of corporatie geveltuinen aan. In sommige straten levert dat een weelderig beeld op, zoals in de Opzoomerstraat. Het gaat helaas ook wel eens verkeerd door gebrek aan onderhoud, bijvoorbeeld als een bewoner met groene vingers verhuist. Een gemiste kans, want geveltuinen zijn een oase voor stadsvogels, kunnen onderhoudsarm worden aangelegd en hoeven zeker niet te verpieteren. Een onderhoudsarme vuurdoorn lokt bijvoorbeeld insecten door de rijke bloesems en trekt vogels door goedgevulde bessentrossen. Door een plantenklimrek te gebruiken op zo'n zes centimeter afstand van de muur, kunnen vogels als de pimpelmees en merel zelfs nestelen in een geveltuin. Om aanleg -en onderhoud van geveltuinen te bevorderen wil GroenLinks dat de gemeente bij corporaties gaat lobbyen voor het standaard opnemen van geveltuinonderhoud in de servicekosten.

12. Beperk gebruik bestrijdingsmiddelen

Rotterdam gebruikt nog steeds chemische bestrijdingsmiddelen op plekken die moeilijk bereikbaar zijn, bijvoorbeeld langs gevels. De bestrijdingsmiddelen zijn letterlijk de dood in de pot voor de biodiversiteit. GroenLinks stelt daarom voor om in het robuuste stadsgroen deze middelen niet meer in te zetten. Denk aan groene dijken, lanen en andere plekken die een ideale leefomgeving vormen voor vogels (en insecten).

Nestelen

Niet alle vogelsoorten hebben dezelfde woonwensen. De ene soort nestelt graag in bomen, de andere juist in struiken of in spleten van huizen of schuurtjes. Maar alle vogelsoorten hebben gemeen dat zij zich alleen vestigen op een plek met geschikte nestgelegenheid, in combinatie met voldoende voedsel en een veilige plek om te schuilen.

Dat nestelen is een steeds groter probleem voor stadsvogels. Nieuwbouwwoningen zijn hermetisch afgesloten en bij renovatieprojecten worden alle kieren en gaten gedicht en daken en muren goed geïsoleerd. Een goede zaak, maar niet voor vogels die een nestruimte zoeken. De gierzwaluw heeft rotsspleten bijvoorbeeld vervangen voor plekje in slordig gebouwde huizen in de stad. Omdat een volkswijsheid vertelt dat zwaluwen geluk brengen, werden in het verleden bij jonggehuwden nogal eens nestruimten in huis aangebracht, zodat de vogel zich kon vestigen om het goede huwelijk te bezegelen. Ook die gewoonte raakt in onbruik. Snelle actie is echt nodig, want sommige vertrouwde stadsvogelsoorten zijn zeldzaam of worden zelfs met uitsterven bedreigd.

13. Plaats mussenvides

De vogelvide voldoet aan het bouwbesluit en biedt mussen zonder schade aan het dak een nestplek. Een kleine invliegopening in de speciale dakpan geeft mussen toegang tot hun nest. Een vogelvide vangt het zogenoemde 'vogelschroot', dat sinds 1993 standaard wordt gebruikt in de bouw en net als de vogelvide voorkomt dat vogels schade aanrichten onder de dakpannen. GroenLinks stelt voor om bij nieuwbouw en renovatie standaard vogelvides te gebruiken in plaats van vogelschroot.

14. Combineer brugonderhoud met vogelbeheer

Zowel de grote gele kwikstaart als de bedreigde huiszwaluw hebben een voorliefde voor nestelen onder bruggen. Door de nabijheid van het water vinden zij makkelijker muggen en andere insecten. GroenLinks wil dat het plaatsen van geschikte nestkasten standaard wordt meegenomen bij regulier onderhoud aan bruggen en dat de opdrachtnemer een duidelijke instructie krijgt over het ophangen van de kasten, omdat de hoogte nogal nauw luistert. Bij het ontwerpen van nieuwe bruggen kunnen nestruimten zelfs robuust worden ingebouwd.

15. Meer neststenen voor zwaluwen

De gierzwaluw is voor zijn nestruimte volledig afhankelijk van gaten en kieren en heeft het dus moeilijk door het hermetisch afsluiten van woningen. De gierzwaluw vangt lastige insecten weg en is een nuttige stadsbewoner. Hij leeft in kolonies en kan geholpen worden met het standaard plaatsen van groepjes nestpannen en neststenen bij renovatie en nieuwbouw.

16. Zet ooievaarspalen neer

De ooievaar was in de vorige eeuw bijna uitgestorven, maar is dankzij een fokprogramma nu geen bedreigde vogelsoort meer. De vogel spreekt bij veel mensen tot de verbeelding door de imposante verschijning, het geklepper met de snavel en de liefkozende manier waarop de vogels met elkaar omgaan. Ooievaars zijn honkvast en nesttrouw. Rotterdam kent een aantal broedende paren. Omdat ooievaars terugkeren naar hun thuishonk, zoekt Rotterdam in de directe omgeving van de bestaande nesten naar plekken voor nieuwe nestpalen, zodat de ooievaarsgezinnen zich verder kunnen uitbreiden in de Maasstad.

17. Plaats huiszwaluwtilen in alle waterrijke parken

Geef een huiszwaluw een eenvoudige paal met een afdakje erop en hij bouwt zelf onder het afdak een nestje met modder uit de omgeving. De huiszwaluw leeft net als de gierzwaluw in kolonies en houdt van een vrije aanvliegroute naar het nest. Rotterdam plaatst daarom in alle stadsparken met ondiepe waterpartijen (voor de modder) tenminste één huiszwaluwtil. Het is ook mogelijk om een til te plaatsen met geprepareerde nesten.

18. Bouw drijvende eilanden en nestvloten

Rotterdam heeft in het slipdepot op de Eerste Maasvlakte het grootste kunstmatige vogeleiland van ons land. Het drijvende eiland is bedoeld voor de met uitsterven bedreigde visdief. Deze vogel broedt alleen op een rustige locatie met ruimte voor meerdere paartjes. Om de kwetsbare visdief een handje te helpen, bouwt Rotterdam wat GroenLinks betreft ook op grote wateren zoals de Zevenhuizerplas en de Kralingse Plas drijvende vogeleilanden. De kleine plevier en fuut hebben op hun beurt een natuurlijk eiland nodig met een aflopende oever. GroenLinks stelt voor om bij herstructurering van parken (en bij de aanleg van nieuw oppervlaktewater) direct vogeleilanden aan te leggen. Zo'n mini-eiland vraagt nauwelijks onderhoud als het bij hoog water kan onderlopen, zodat oprukkende vegetatie geen kans krijgt. Op korte termijn zijn nestvlotjes zonder opstaande rand een goedkoop alternatief.

Nieuwbouw, renovatie en wonen

Bij nieuwbouw of renovatie kost een vogelvriendelijke maatregel vaak niets extra. Soms kan het voor de bewoner zelfs geld opleveren als aan vogels is gedacht, bijvoorbeeld door de aanleg van een bruin dak. Dat is niet alleen goed voor broedvogels die van ruigte houden, maar ook voor de energierekening. Kortom, de Rotterdamse woonomgeving kan nog veel vogelvriendelijker worden met de voorstellen in dit hoofdstuk.

19. Kies voor 'bruine daken' bij nieuwbouw

Echte kansen voor 'bruine daken' doen zich voor bij nieuwbouw. Bij het ontwerp van de constructie kan namelijk direct rekening worden gehouden met een grondlaag van 15 centimeter (of meer) op het dak. Het dakpark in Delfshaven is een schitterend voorbeeld, maar het kan gelukkig stukken goedkoper en eenvoudiger, bijvoorbeeld door de topgrondlaag van de bouwlocatie tijdens de nieuwbouw op te slaan, om het later op het nieuwe dak aan te brengen. Deze zogenoemde 'bruine daken' onderhouden zichzelf en worden door vogelsoorten als zwarte roodstaart, kneu en kuifleeuwerik herkend als braakliggend terrein met een grote rijkdom aan plantensoorten, zaden en insecten. De kosten voor bruine- en groene daken zijn

gering (zeker bij nieuwbouw) en worden terugverdiend door de langere levensduur t.o.v. dakbedekkingsmateriaal en door een lagere energierekening in het gebouw. GroenLinks stelt daarom voor dat de dienst Stadsontwikkeling bij nieuwbouwprojecten voortaan altijd kiest voor groene- en/of bruine daken (in combinatie met duurzame energieopwekking).

20. Stimuleer dakaanplant van struiken en bomen

Groene daken zijn er in soorten en maten. In Rotterdam komen vooral de 'klassieke' groene daken voor, met sedumplanten en grassen. Bij stevige constructies is het ook mogelijk om struiken en bomen aan te planten. Op bestaande gebouwen kan nu al met subsidie van de gemeente Rotterdam en het waterschap een grondlaag worden aangebracht met daarop onderhoudsarme mossen, grassen en wilde planten. GroenLinks vindt dat binnen de bestaande subsidieregeling voor groene daken robuust groen gepromoot moet worden. Zo ontstaat op het dak een complete habitat voor diverse vogelsoorten.

21. Promoot recreatiegroen op daken

Sporadisch zie je in Rotterdam groene recreatietuintjes op daken. Soorten als merel en groenling gedijen prima in daktuinen als er lage wildere beplanting is waar zij voedsel kunnen vinden. Rotterdam leent zich goed voor recreatieve daktuinen doordat veel etagewoningen een luik hebben naar het dak. GroenLinks wil dat de gemeente het gebruik van daken actief promoot onder bewoners en onder VvE's.

22. Bestrijd tegeltuinen

De gemeente spreekt met corporaties af dat zij bij vertrek van een huurder tegeltuinen omzetten naar een onderhoudsarme groene tuin en dat zij onbegroeide schuttingen laat begroeien. De ruimere mogelijkheden voor huurvariatie zorgen voor financiële dekking. Ook particulieren eigenaren kunnen aangesproken worden op hun tegeltuin. Sinds 2008 is het mogelijk om in de gemeentelijke verordening te regelen dat bedrijven en inwoners op eigen terrein maatregelen nemen om regen te laten infiltreren in de ondergrond. GroenLinks wil dat Rotterdam van die mogelijkheid gebruik maakt.

23. Geef vogeladvies bij renovaties

GroenLinks wil het plaatsen van nestkasten voor bedreigde stadsvogels zoals huismussen en gierzwaluwen stimuleren door bij vergunningaanvragen voor dakrenovaties bijvoorbeeld aan inwoners te adviseren om een vogelvide te plaatsen. Ook moet standaard voorlichting worden verstrekt over de artikelen uit de Flora- en Faunawet die relevant zijn bij renovaties. Zo is het bijvoorbeeld niet toegestaan om kieren in muren te dichten zonder te zorgen voor vervangende nestruimte voor de gierzwaluw.

24. Stel voorwaarden bij nieuwbouw en groot onderhoud

GroenLinks stelt voor om vogelvriendelijke maatregelen standaard als voorwaarde op te nemen in het aanbestedingsbestek van nieuwbouwprojecten. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de 'checklist natuurvriendelijke maatregelen aan gebouwen' die de Vogelbescherming Nederland en BAM Utiliteitsbouw samen hebben ontwikkeld. Als gebouwbeheerder geeft de gemeente Rotterdam ook het goede voorbeeld door daken van gemeentelijk onroerend goed bij groot onderhoud standaard te voorzien van daknesten, grondbakken voor Scholeksters en/of vogelvides (in geval van een pannendak). Ook oudere schoolgebouwen zijn geschikt, omdat in de zoom rondom de gebouwen vaak voedselrijk groen beschikbaar is.

Aanpak exoten

Door klimaatverandering en door vrijgelaten kooivogels zijn vooral in de grote steden de exoten in opmars. Denk aan de halsbandparkiet, papagaai, huiskraai en de soepgans. Sommige exotische soorten zijn al langere tijd in Nederland en niet meer weg te denken, zoals de stadsduif en de fazant. Exoten zijn niet beschermd door de Flora- en Faunawet, maar voor alle soorten geldt wel een zogenoemde zorgplicht. Exoten leveren zelden problemen op voor inheemse vogelsoorten en sommige exoten horen er inmiddels helemaal bij. Toch is waakzaamheid geboden.

25. Plaats zonodig nestkasten voor Boomklevers

De halsbandparkiet komt vooral in Amsterdamse en Haagse stadsparken in zeer grote populaties voor, maar ook in Rotterdam wordt de vogel gesignaleerd en de verwachting is dat deze exoot de komende jaren verder oprukt in de Maasstad. Het grootste 'slachtoffer' is de boomklever, die van nature op de oostelijke zandgronden van Nederland voorkomt. De parkieten hebben het voorzien op de natuurlijke nestplekken van de boomklever. Rotterdam zorgt voor een goede monitoring van de oprukkende halsbandparkiet en plaatst in parken boomklever-nestkasten van houtbeton in geval de nieuwe soort in de toekomst eventueel boomklevers in de weg gaat zitten. De boomklever maakt gebruik van houtbetonnen kasten, maar de halsbandparkiet niet. Door daarnaast de bosuil, sperwer en slechtsvalk te bedienen met een goede habitat en nestruimte bestrijdt Rotterdam de parkiet op natuurlijke wijze.

26. Houd de Alexanderpapagaai in de gaten

In het Kralingse Bos en op andere plekken in Rotterdam zitten een aantal verwilderde Alexander Papagaaien -en/of parkieten. Rotterdam houdt deze soort goed in de gaten en neemt maatregelen als de vogels hun broedgebied verder uitbreiden of sterk in aantal vermeerderen.

27. Plaats bordje: 'Soepganzen niet voeren'

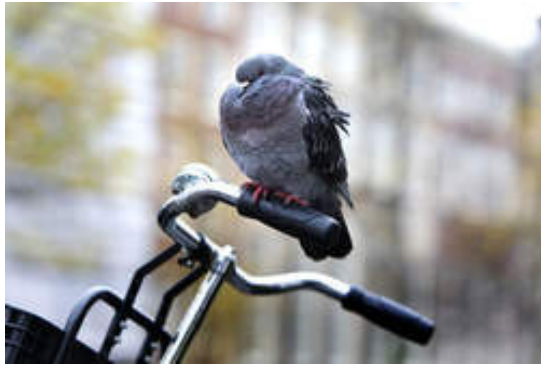
In Rotterdam leven groepen soepganzen, bijvoorbeeld aan de Noordsingel. De soort is uitgezet door de mens en neemt in aantal nog steeds toe. De ganzen eten gras, maar vooral voedsel dat mensen hen aanbieden, zoals brood. Sommige bewoners vinden ganzen agressief en er bestaat ergernis over geluidsoverlast. De ganzen verdrijven bovendien de inheemse knobbelzwaan. Om te voorkomen dat het aantal ganzen zich sterk uitbreidt zet Rotterdam bordjes 'voederverbod' neer op plekken waar groepen soepganzen (of andere honkvaste exoten) zich ophouden. Op de bordjes komt uitleg over het voederverbod.

28. Stop opmars huiskraai

De huiskraai is met schepen vanuit India naar Nederland gekomen. In 1997 broedde in Hoek van Holland het allereerste paartje op het Europese vasteland. De kolonie roofkraaien concentreert zich nog steeds in de Rotterdamse deelgemeente en is sterk afhankelijk van menselijk afval. De huiskraai eet ook eieren uit nesten van andere vogelsoorten en veroorzaakt daardoor grote soortconcurrentie. Rotterdam gaat actief beleid voeren om de opmars van de huiskraai te voorkomen nu het probleem nog beheersbaar is. GroenLinks wil dat de populatie nauwlettend in de gaten wordt gehouden. Als de groep kraaien zich sterk vermeerderd of zich uitbreidt naar andere gebieden dan Hoek van Holland, neemt de gemeente direct maatregelen om een verdere opmars te stuiten. Het wegvangen van de vogels en uitzetten in hun oorspronkelijke habitat is mogelijk en moet worden overwogen.

29. Natuurlijke aanpak duivenoverlast

De stadsduif (een exoot) en de meeuw roepen bij bewoners nogal eens negatieve gevoelens op. Duiven nestelen soms op balkons, poepen op ramen en bedelen om voer. Meeuwen jagen op afval en maken soms een bende op straat. De duivenstand kan prima worden beïnvloed met duiventillen en het schudden van de eieren. Meeuwenoverlast wordt al bestreden door het plaatsen van ondergrondse containers in heel Rotterdam en het snel opruimen van zwerfafval. Maar er is een natuurlijke manier, namelijk het aantrekken van slechtvalken. Deze vogels voelen zich prima thuis in de stad en ze jagen op duiven en meeuwen.

Valken houden van hooggelegen nestkasten met vrij uitzicht. Kerktorens en industriële complexen zijn daarom geschikt voor het ophangen van valknestkasten. Eens per jaar moet de nestkast worden schoongemaakt; een klusje dat de glazenwasser of dakgootreiniger kan meepikken.

Beleid en communicatie

Met de meeuw en duif zit het prima in Rotterdam, maar het in stand houden van een grotere diversiteit in vogelsoorten gaat niet vanzelf. Het gaat niet goed met de stadsvogels in de Maasstad en dat is niet alleen jammerlijk voor de vogelsoorten zelf, maar ook voor de mens. De aanwezigheid van vogels wordt hoog gewaardeerd, blijkt uit onderzoek onder bewoners van de grote steden. Bijna iedereen (ruim 95%) is positief over vogels in de stad en vindt dat ze in belangrijke mate bijdragen aan de leefbaarheid.

Een ruime variëteit aan vogelsoorten brengt leven in de brouwerij. Vogels dragen hun steentje bij aan vriendelijke en gevarieerde stadsnatuur en ze vangen vervelende insecten weg. En de gierzwaluw kan met haar gezang het ultieme zomergevoel overbrengen. Omdat behoud van de soortenrijkdom niet vanzelf gaat, is stedelijk beleid nodig. En goede communicatie natuurlijk, zodat bewoners weten wat zij zelf kunnen doen.

30. Geef informatie over vogelvriendelijk tuinieren

Een schutting met klimop er tegenaan trekt vogels aan. Ze kunnen daarin schuilen en nestelen. Bessendragende struiken en inheemse beplanting zorgen voor voedsel. Niet iedereen zal weten dat dit soort maatregelen meer helpen dan bijvoorbeeld het ophangen van een nestkastje voor koolmezen. Rotterdam besteedt in haar communicatie daarom aandacht aan vogelvriendelijk tuinieren, zodat mensen met goede wil de goede maatregelen nemen om de vogelstand vooruit te helpen. Denk aan de informatiepagina in de huis-aan-huiskranten, aan een brochure voor mensen die zich inschrijven in het bevolkingsregister en aan het koesteren van het resterende budget voor natuur- en milieueducatie. De gemeente zoekt de samenwerking met organisaties zoals het IVN, het Rotterdams Milieucentrum en Bureau Stadsnatuur. Ook particuliere initiatieven voor stadstuinen, zoals Nu Hier, Tuin aan de Maas, Creatief Beheer, Eetbaar Rotterdam en Transition Towns worden door de gemeente actief betrokken ten behoeve van een vogeleducatieprogramma.

31. Benut de gemeentelijke website

GroenLinks stelt voor om informatie over vogelvriendelijke maatregelen voor particulieren en bedrijven beschikbaar te maken via de website van de gemeente. De gemeente kan ook online vroegtijdig wijzen op de mogelijkheid/wenselijkheid van vogelvriendelijk bouwen, zodat aanvragers van bouwvergunningen tijdig kunnen anticiperen op regelgeving -en mogelijkheden.

32. Verkoop vogelvriendelijke producten

Eenvoudige houten vogelnesten en voederhuizen zijn bij veel Rotterdamse winkelketens wel te koop, maar een ruim assortiment voor verschillende vogelsoorten wordt in de Rotterdamse winkels nauwelijks aangeboden, laat staan dat vogelvi-des, neststenen en nestdakpannen in het schap liggen. Om uitbreiding van nestruimten te stimuleren biedt de gemeente bij burgerzaken op het stadhuis, op de deelgemeentekantoren en bij *Rotterdam Info* aan de Coolensingel tegen schappelijke prijzen een ruim assortiment vogelvriendelijke producten te koop aan óf geeft ze een externe organisatie zoals Vogelbescherming Nederland gratis vierkante meters voor een (onbemand) verkooppunt.

33. Geef vogel- en natuureducatie op de brede school

Rotterdam heeft beperkt invloed op het curriculum op scholen in de stad, maar in het concept van de brede school kan Rotterdam als financier wel verlangen dat natuur, -vogel –en milieueducatie onderdeel is van het aanbod. Denk aan nestkastjes maken en ophangen in de schooltuin, het volgen van het broedsel door een camera in een nestkast en tips om ook thuis vogels te plezieren en lokken in de tuin of op het balkon. GroenLinks vindt dat het onderwijs zich niet mag beperken tot taal en rekenen. We hebben met het project 'Vogelwant' in de deelgemeente Charlois al een mooi Rotterdams voorbeeld dat navolging verdient. Zeker in een grote stad waar kinderen minder snel in aanraking komen met planten en dieren, is natuur- en milieueducatie cruciaal.

34. Stimuleer deelname vogeltellingen

Dat het niet goed gaat met de stadsvogels in Nederland is inmiddels wel bekend en dat blijkt uit de jaarlijkse vogeltellingen. In Rotterdam zijn de telgegevens niet fijnmazig en betrouwbaar. Rotterdam geeft bekendheid aan de tellingen en roept mensen voorafgaande aan de Nationale Tuinvogeltelling op om mee te doen. Op deze manier is het succes van het Rotterdams vogelbeleid beter te monitoren.

35. Schenk informatiepakketje aan bewoners nieuwbouwhuis

De toenemende tendens om tuinen te betegelen en te omheinen met 'harde' schuttingen, komt de ontwikkeling van natuur in de stad niet ten goede. Omdat de inrichting van tuinen vaak voor langere tijd wordt bepaald door de eerste (nieuwbouw)bewoners, is de eerste inrichting van tuinen tijdens de ontwikkeling van een nieuwe woonwijk voor langere tijd bepalend voor de natuurwaarde van de wijk. Daarom zorgt Rotterdam voor een informatiepakket over vogelvriendelijke tuininrichting voor alle kopers van een nieuwbouwwoning in Rotterdam. Het boekje 'Meer vogels in de tuin' van de Vogelbescherming is bijvoorbeeld helemaal gratis en kan Rotterdam dus zonder meerkosten actief weggeven.

36. Plaats informatiezuilen in parken

Stadsbewoners houden van vogels en vogelgeluiden, maar de kennis over verschillende stadsvogelsoorten is niet bij alle Rotterdammers met de paplepel ingegoten. Om de interesse voor het 'spotten' van vogelsoorten in de eigen tuin en de stad aan te wakkeren, zet Rotterdam op groene plekken in de stad een informatiezuil neer met de voorkomende vogelsoorten. Denk aan kinderboerderijen, de ingang van grotere parken en bijvoorbeeld het Arboretum en de Cultuurhistorische plantentuin in Charlois.

37. Organiseer Rotterdamse Stadsvogelprijs

Vogelbescherming Nederland belooft met de Stadsvogelprijs gemeenten die een zinvolle bijdrage leveren aan behoud van stadsvogelsoorten. GroenLinks vindt dat

Rotterdam op lokaal niveau ook een Stadsvogelprijs kan uitreiken aan een inwoner of organisatie die zich inzet voor een vogelvriendelijke stad. De prijs heeft als voordeel dat via media-uitingen onder de aandacht komt wat mensen zelf kunnen doen om Rotterdam vogelvriendelijker te maken.

38. Geef ambtenaren cursus over Flora- en Faunawet

De Flora- en Faunawet beschermt vogelsoorten die van nature voorkomen in Nederland (behalve uitgezonderde soorten zoals de grauwe gans, rotsduif en wilde eend). Ook exotische soorten die lange tijd in Nederland voorkomen vallen onder de bescherming. Het is verboden om beschermde vogels te doden, vangen, verwonden, verontrusten, verstoren tijdens het broeden en om eieren weg te nemen. Bij nieuwbouw- en renovatie is de kans aanwezig dat aannemers onbedoeld de Flora- en Faunawet overtreden. Dat kan leiden tot maximaal twee jaar gevangenisstraf of maximaal 74.000 euro boete. Om bouwplannen- en werkzaamheden goed te kunnen toetsen op de Flora- en Faunawet en zodoende overtredingen te voorkomen én om handhavend te kunnen optreden, krijgen ambtenaren die zijn belast met bouw- en woningtoezicht wat GroenLinks betreft standaard een cursus aangeboden over vogelbescherming.

39. Organiseer een vogelsymposium

Een vogelvriendelijke stad maken gemeente, bewoners, architecten, projectontwikkelaars, corporaties en groenwerkers samen. Om alle mensen die professioneel betrokken zijn bij stadsinrichting te informeren over kansen voor vogelvriendelijk bouwen (en beheren) organiseert de gemeente Rotterdam samen met Vogelbescherming Nederland een mini-symposium over dit onderwerp. Op het symposium is ruimte voor uitwisseling van kennis en ervaringen en het bespreken van ideeën voor projecten. De blauwdruk ligt klaar.

40. Stel een vogelbeleidsplan op

Het verjagen of juist aantrekken van vogelsoorten naar de stad is geen autonoom proces. Door vogelvriendelijk beleid kan Rotterdam eenvoudig - en nagenoeg zonder kosten - de negatieve tendens ombuigen. Een vogelvriendelijke omgeving is gestoeld op drie pijlers: voedsel, veiligheid en voortplantingsmogelijkheden (nestgelegenheid). Als deze drie elementen in Rotterdam voldoende aanwezig zijn dan willen stadsvogelsoorten zich graag in de Maasstad vestigen. Als de stad daarentegen alles op zijn beloop laat, dan blijven alleen agressieve en extreem aangepaste vogelsoorten bestaan, zoals vlaamse gaaien, kraaien, meeuwen en duiven. Geen aanlokkelijke gedachte. GroenLinks stelt voor om een beleidsplan op te stellen dat vogelvriendelijk beleid op diverse beleidsterreinen samenbrengt. Primair richt het plan zich op het faciliteren van met uitsterven bedreigde stedelijke vogelsoorten zoals de kuifleeuwerik, visdief, huismus, kneu, huiszwaluw en slechtvalk. Gelukkig hoeft Rotterdam het wiel niet uit te vinden, want steden als Amersfoort, Dordrecht, Goes, Den Haag, Hardenberg, Nijmegen en Zoetermeer maken met advies van Vogelbescherming Nederland hun gemeenten nu al vogelvriendelijker.

41. Licht herinrichtingsplannen door op vogelvriendelijkheid

Het beste moment om vogelvriendelijke maatregelen te nemen is tijdens herstructurering en herinrichting van wijken. Vaak kunnen zonder meerkosten vogelvriendelijke oplossingen worden meegenomen in de plannen. GroenLinks stelt daarom voor om in gebiedsplannen standaard een hoofdstuk te wijden aan vogels, waarbij de gemeente een check uitvoert op vogelvriendelijke inrichting, op beschikbaarheid van nestgelegenheid en op voedselbeschikbaarheid. Vogelbescherming Nederland biedt handleidingen aan om de check uit te voeren. Op basis van de check kunnen gepaste maatregelen worden voorgesteld in het plan.

42. Neem vogelrichtlijnen op in geactualiseerde bestemmingsplannen

Het vogelvriendelijk inrichten van Rotterdam gebeurt systematischer als de doelen worden ingebed in herinrichtingsplannen en bestemmingsplannen. Zeker in deelgebieden waar nieuwbouw is gepland maakt een vogelparagraaf het verschil tussen theorie en uitvoering in de praktijk. GroenLinks stelt daarom voor om bij de actualisaties standaard aandacht te besteden aan vogelvriendelijkheid.

43. Werk samen met corporaties en projectontwikkelaars

Ongeveer zeventig procent van alle woningen in Rotterdam zijn huurwoningen. Corporaties hebben daardoor een grote invloed op het aanbieden van nestgelegenheid voor vogels. Omdat het leggen van nestpannen, neststenen en vogelvides bij renovaties en nieuwbouw niet of nauwelijks leidt tot kosten, maakt Rotterdam afspraken met corporaties en projectontwikkelaars over het gefaseerd vogelvriendelijk maken van de Rotterdamse wijken.

44. Bescherm weidevogels

De gemeente Rotterdam heeft weilanden in bezit dat in pacht is uitgegeven aan boeren, bijvoorbeeld nabij Hoek van Holland en in de Schieveenpolder. Om te voorkomen dat boeren vroegtijdig het lentegras maaien voor veevoer, wordt in de pachtcontracten een maaiverbod opgenomen tijdens de broedperiode en voor de duur dat kuikens op het nest verblijven. Het verbod geldt ook voor machinaal bemesten.

45. Benut kansen voor het bedrijfsleven

Het creëren van een vogelvriendelijke stad hoeft niet veel te kosten en de landelijke overheid draagt financieel bij. Voor het bedrijfsleven bestaan bijvoorbeeld belastingvoordeelregelingen zoals de Milieu Investeringsaftrek (MIA) en de Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (Vamil), waardoor bedrijven zelf natuur- en milieuvriendelijke maatregelen kunnen nemen tegen zeer lage kosten. Ook alle vogelvriendelijke maatregelen die door Vogelbescherming Nederland zijn gebundeld in de 'Checklist voor Natuurvriendelijke maatregelen aan gebouwen' vallen onder de regelingen. Met relatief weinig inspanning en kosten kan de biodiversiteit in Rotterdam dus ook door het bedrijfsleven worden bevorderd en kan de vogelpopulatie worden vergroot. GroenLinks wil dat Rotterdam actief de regelingen bekend maakt.

Slotwoord

GroenLinks wil met dit pakket maatregelen Rotterdam vogelrijker maken. Veel van onze maatregelen zijn kostenneutraal, leveren geld op of ze kosten slechts heel weinig. Wat ons betreft gaan we zo snel mogelijk aan de slag om de stadsvogels voor onze stad te behouden.

Judith Bokhove
April 2012

